

Batthyány-könyvtár(ak)

A család szalónaki és rohongi kastélyaiban őrzött néhány könyv mellett a 16. sz.-ban központi udvarrá vált németújvári várban volt elhelyezve a ~. Nagysága →Batthyány Boldizsár idején 1000 kötetnyi lehetett, s a következő két generáció ezt a számot legfeljebb megduplázta. A 16. sz.-i állományról a B. Boldizsárnak kiállított könyvszámlák, ill. a prot. főúr által a németújvári iskolának adományozott, ma is meglévő könyvek tájékoztatnak (→könyvkultúra és írásbeliség II.3.a). A kat.-sá lett →Batthyány (I.) Ádám az általa alapított ferences kolostorban őriztette a prot. iskola könyvtárát. A családi gyűjteményről -- amelyet a németújvári várban helyezett el -- az 1651--56 között készült összeírások tájékoztatnak. Ezek a könyvek, csakúgy, mint B. Boldizsár nem teológiai tárgyú kötetei, ma ismeretlen helyen vannak. A B. család 18. sz.-i generációinak könyvgyűjteményén keresztül -- akár a grófi, akár a hercegi ágat vizsgáljuk -- az általános könyvgyűjtési és olvasási szokások változásai is szemlélhetők. B. Ádám gr. (1697--1782) hálószobájában az 1750-es évek elején összeírták a szekrényen lévő könyveket, tehát olyan köteteket, amelyeket minden bizonnyal olvasott is. Csaknem teljes egészében francia nyelvű kis bibliotéka ez, latin és német könyvet csupán egyet-kettőt tartott a szobájában. A klasszikus római és görög szerzők is francia fordításban szerepelnek a jegyzéken.

A 18. sz.-ban a hg. B. család Körmenten alapított könyvtárát, amelynek egy része ma az IM Könyvtárban hozzáférhető. B. Károly József hg. (1697--1772) bécsi, trautmannsdorfi és payersbachi gyűjteményei, ill. ezek katalógusai adnak tájékoztatást a korszak arisztokratáinak európai szintű műveltségéről. A herceg főként bécsi házában tartózkodott, ottani gyűjteménye (közel 3000 kötet) modern könyvtár. Francia és német nyelven a kortárs szépirodalom, a történeti és államelméleti munkák mellett teológiai érdeklődésének megfelelően janzenista művek sorakoztak polcain. Ezt mondhatnánk olvasott könyvanyagának. A trautmannsdorfi monumentális (közel 4000 kötetes) gyűjtemény az udvarházhoz illő, de feltehetően nem túl gyakran használt bibliotéka volt, tematikusan olyan, amelyet örökölhetett: klasszikus auktorok, egyházatyák kiadásainak sora, a 15--17. sz. nagy történetíróinak, filozófusainak opera omnia edíciói. A payersbachi kisebb könyvtár teológiai gyűjteménynek nevezhető, szintén a régebbi, 15--17. sz.-i szerzők összes műveivel.

A hercegi ágon →Batthyány József mint az →Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár Batthyány-gyűjteményének megalapítója, a grófi (pinkafői) ágon pedig →Batthyány Ignác mint a gyulafehérvári Batthyáneum fundátora ismert még mint könyvgyűjtő. A műszaki kérdések iránt nagy érdeklődést mutató →Batthyány Tódor gr. 1360 kötetes könyvgyűjteménye Mo. első műszaki magánkönyvtára. B. Kázmér (1807--1854) az MTA-nak ajándékozta.

Irod.: Theodor Tabernigg OFM, *Standort Katalog der Bibliothek in Güssing*, Manuskript, Güssing, 1972; Ödön Szabolcs Barlay, *Boldizsár Batthyány und sein Humanisten-Kreis. Die ersten Jahrzehnten der Güssinger Bibliothek*, MKsz, 95(1979); Adattár XVI--XVIII/11, 1983; Ötvös Péter, *Egy főúri könyvtár 1772-ből*, in *Adalékok a 16--20. századi magyar művelődés történetéhez*, szerk. Bálint István János, Bp., 1987; Uő, *A németújvári ferences kolostor könyvtára*, *Vigilia*, 55(1990); Koltai András, *Batthyány Ádám és könyvtára*, Bp.--Szeged, 2002 (*A Kárpát-medence...*, 4); Monok István, *A Batthyány család németújvári udvara és könyves műveltsége*, in *Kék vér, fekete tinta*, [2005].